

Interaction between supervisor and student - study of a meeting

Tone Morken

Department of public health and primary care, Section for occupational medicine

E-mail: tone.morken@isf.uib.no

Abstract

Background

This study was done as a part of a course in “Forskerveiledning på Master og PhD nivå”.

The relationship between a supervisor and the student has been claimed as the variable that is most important for the research process to succeed. The relationship might be categorised in three different models: The teaching, the partnership and the apprentice model. The teaching model represents the teacher – student relationship and asymmetry, the partnership model is described as dialog and reciprocal responsibility, and the apprentice model is the supervision as a part of a collective research project.

The aim of the study was to increase the awareness of supervising during an observation of the interaction between a supervisor and her student.

Method

A supervising meeting of one hour between a professor and a PhD student was observed and recorded. The recording tape was transcribed and analysed according to the theoretic models.

Results

Both the supervisor and the student were women and between forty and fifty years old.

The interaction between the supervisor and the PhD student was categorized in subject/object, symmetry/asymmetry and support. It became very clear through the interaction between the two that they had different roles. The student was the subject, the

person who should learn. The supervisor asked questions, gave advice and supported the student.

Conclusion

The supervising meeting might be characterized by the teaching model as the conversation seemed like a continuation between a teacher and her student. On the other hand there was a dialog with a lot of support, engagement and reciprocal expectations.

Observation of supervising meetings and reflection based on the three models might increase the awareness of my own supervision practice and also increase the possibility to change the course through the chosen ideal.

Samhandling mellom veileder og student en studie av et veiledningsmøte

Tone Morken

Institutt for samfunnsmedisinske fag, Seksjon for arbeidsmedisin

E-post: tone.morken@isf.uib.no

Bakgrunn

Denne oppgaven er gjort i forbindelse med kurs i forskerveiledning høsten 2004.

Formålet med denne studien var å øke bevisstheten om egen veiledningspraksis gjennom å observere samhandlingen mellom en veileder og hennes student.

Teori

Forholdet mellom veileder og student har blitt fremhevet som den variabelen som kanskje har størst betydning for om en forskningsprosess lykkes eller ikke (Dysthe 2003).

Dette forholdet kan ifølge Dysthe kategoriseres i tre ulike hovedmodeller: Undervisningsmodellen, partnerskapsmodellen og lærlingmodellen.

Undervisningsmodellen er karakterisert ved at forholdet preges av en fortsettelse av skolerelasjoner mellom lærer og elev, asymmetri og sterk avhengighet av veileder. Modellen kan sies å ha utspring i en monologisk kunnskapsteori, der overføring av kunnskap er det sentrale.

Partnerskapsmodellen beskrives med begreper som symmetri, dialog, felles ansvar for oppgaven, gjensidige forpliktelser og å fostre identitet som selvstendig tenker.

I lærlingmodellen er veiledningen en del av et fellesprosjekt. Studenten blir inkulturert i et fagmiljø. Læring blir til gjennom å observere en ”mester”. Læring skjer ofte gjennom å utføre oppgaver sammen med den mer erfarne. Tekstpraksisen er karakterisert av at flere gir tilbakemelding på utforskende skisser og uferdige tekster blir diskutert i en prosjektgruppe.

Problemstilling

Følgende problemstilling ble formulert:

Hvordan er samhandlingen mellom veileder og student? Samhandling defineres som vekselvirkning mellom to eller flere personer som handler i forhold til hverandre.

Metode

Det ble valgt å observere et veiledningsmøte mellom en veileder og en PhD-student med varighet på ca. en time. Samtalen mellom veileder og student ble tatt opp på lydbånd.

En professor ved eget institutt ble kontaktet med spørsmål om å få gjennomføre observasjon av et veiledningsmøte mellom en veileder og en student. Det ble informert om at materialet skulle brukes i forbindelse med kurs i forskerveiledning. Professoren foreslo selv en kandidat som hun hadde avtale med i nær fremtid. Før møtet ble både student og veileder bedt om å signere en samtykke-erklæring for at det ble gjort observasjon og lydbåndopptak av møtet.

Begge informantene var kvinner i 40-årene. Veileder er professor, mens PhD-kandidaten har mange års erfaring fra prosjektarbeid og ledelse i næringslivet.

Lydbåndopptaket ble transkribert og deretter analysert utfra stikkord som subjekt/objekt, symmetri/asymmetri og bekreftelse/støtte.

Begge informantene fikk lese gjennom resultatene og diskusjonen av disse i etterkant.

Resultater med kommentarer

Utgangspunkt og rammer rundt veiledningsmøtet

PhD-studenten (S) har nettopp avsluttet arbeidet med en vitenskapelig artikkel og skal starte på arbeidet med en ny problemstilling og en ny artikkel. Møtet blir avholdt i et møterom i tilknytning til instituttet der begge også har sine kontorer. Veileder (V) og student har kontorer ved samme korridor. V og S sitter ved siden av hverandre ved møtebordet. Begge prater uanstrengt. Stemningen synes umiddelbart å være avslappet og lett.

Kommentar:

Den fysiske rammen rundt møtet, som plassering ved bordet, gir inntrykk av to likestilte personer, altså symmetri. Dette inntrykket forsterkes av at begge er kvinner og er på samme alder.

S som subjekt og objekt

S innleder møtet med å fortelle hva hun forventer av veiledningen og setter dagsorden for møtet. Gjennom størstedelen av møtet er det S som tar initiativ til hvilket tema som skal tas opp og som sier mest.

S er tydelig i fokus og snakker i første-person. Dette stadfestes gjennom ordbruk som ”jeg skrev”, ”jeg føler”, ”jeg må”, ”jeg er”, ”jeg lurte litt på”. V snakker mye i andre-person og innleder gjerne setningene med ”Du kan”, ”Hvis du”, ”Du må”, ”kanskje du skulle”. Når V snakker i første-person, bruker hun oftest ”vi”, for eksempel ”Vi kan jo se på det”, ”Vi kunne”.

S: jeg savner litt diskusjonspartner i – næringen. Kanskje jeg skulle hatt en diskusjonspartner..

V: Men da tenker du at du savner en faglig..

S: Ja, en faglig diskusjonsgruppe..

V: Skal vi lage en liten, effektiv gruppe?

Symmetri/asymmetri

Det fremkommer tydelig av situasjonen at S er den som skal lære og at V er den som kommer med råd eller har løsninger.

S snakker litt om artikkelen hun nettopp har sendt til et tidsskrift og hvordan det var å ”trykke på knappen” (når hun skulle sende artikkelen elektronisk). I den følgende replikkutvekslingen beskriver S hvordan hun har det, og hva hun har lyst til å snakke om. V svarer med å bekrefte hennes følelser og aksepterer dagsorden utfra forslaget til S. S sine innledningsreplikker uttrykker usikkerhet samtidig med at hun har tanker om videre fremdrift. Svarene til V uttrykker klar mening om situasjonen og hva som skal gjøres.

S: Jeg føler litt sånn tomrom nå ...hva jeg egentlig skal...

V: Det er helt normalt.

S: Jeg satte opp noen stikkord for hva som har skjedd siden sist. Jeg har satt opp de fire – fem artiklene jeg ser for meg.

V: Da går vi gjennom det.

En senere replikkveksling forsterker inntrykket av asymmetri. S er den usikre, mens V har løsningen.

S: Jeg er litt usikker på om det er nytt i det internasjonale miljøet..... Jeg er litt usikker på hvor interessant det er... Eller hvor jeg skulle publisert noe sånt.

V: Det kan jo være nyttig å lese litt før man...

S: Ja for jeg er litt usikker på dette...

Asymmetrien er også tydelig mot slutten av møtet, når de snakker om neste møte. S er den som eier problemet og som må løse det gjennom sitt arbeid.

V: Vi kan jo se på det til neste møte.

S: Jeg hører jeg er litt rotete i hodet.

V: Det gjelder at du holder deg til en plan.

S: Ja, det gjør det.

Positiv bekreftelse

V bekrefter det S gjør, samtidig som hun kommer med forslag til videre arbeid. Dette gjøres gjennom spørsmål og råd med en spørrende tone.

V:Du har jo gjort en del arbeid her allerede.

S: Ja, men jeg er ikke sikker på hvor mye hold det er ...

V: Men vi kunne drøfte det med ?

.....Det går jo an å spørre – hva de tenker.

S: Jeg kjenner jo – jeg gløder ikke helt for det der. Men jeg ser at det kan være nødvendig....

V: Jeg lurer litt på om det største behovet for denne type ting er å....

Kanskje du skulle lage et hefte...?.... Ler litt

S er stadig kritisk og tvilende til seg selv. V svarer med å bekrefte og presiserer hva hun ser er bra.

S: Det blir lett litt sånn – høytflyvende.

V: Ja? – Men det er for så vidt greit at du...

Det gjelder å ha klare spørsmål. Trur du ikke det er lurt?

S: Jo, altså det jeg tenkte var at...

V: Ja, nettopp... Der hadde jo du noen tanker.

V synes også i noen grad å oppmuntre til selvstendig tenking gjennom kommentarer som:

Hva tror du om det?

..... når det gjelder disse forskjellige tingene- så er det lurt å tenke grundig gjennom hva.....

Diskusjon

Veiledningen sett i relasjon til de tre modellene

Undervisningsmodellen

En del av den dialogen som foregikk i veiledningsmøtet var preget av at V er den som vet og kan, mens S blir fortalt. Det minner altså i stor grad om det tradisjonelle lærer-elev-forholdet. Det er en klar statusforskjell på V og S, og S viser i liten grad et selvstendig vurderende forhold til V sine kommentarer. På den andre siden viser S stor selvstendighet når det gjelder å sette opp hvilke punkter hun vil diskutere med V.

Partnerskapsmodellen

V sin bruk av "Vi"-formen når det diskuteres løsning, antyder en oppfatning av et felles ansvar for prosessen, som i spørsmålet "Skal vi lage en liten, effektiv gruppe?". Dette kan være uttrykk for et mer symmetrisk forhold enn det man kanskje forventer i en typisk undervisningsmodell.

Lærlingmodellen

Prosjektet til PhD-studenten var et prosjekt i en bedrift, som hun skulle gjennomføre på egen hånd. Det var altså ikke et samarbeidsprosjekt med veileder. Det var kanskje derfor også vanskelig å kjenne igjen momenter fra Dysthes beskrivelse av lærlingmodellen i løpet av dette veiledningsmøtet.

Utfra kjennskap til erfaringsbakgrunnen til veileder og PhD-student, samt alder og kjønn, kunne det forventes å finne mer støtte for partnerskapsmodellen. Denne blir gjerne fremhevet som et ideal i veiledningssituasjonen. Det kan imidlertid også være slik at relasjonen mellom veileder og student er forskjellig i ulike faser av arbeidet. Dette ville vi kunne belyse ved å gjenta observasjonen av veileder og student flere ganger i forskningsprosessen. Den aktuelle veiledningssituasjonen var gjennomført i en periode der mye var uklart, og der usikkerheten dermed kan ses på som en naturlig del av prosessen for studenten. Samtidig var prosessen kommet så langt at det var nødvendig med en viss fremdrift i arbeidet. Dermed var muligens også behovet for konkrete råd fra veileder relativt stort, noe som gjorde undervisningsmodellen fremtredende. Det kan også være slik at man i relasjonen mellom PhD-student og professor inntar en annen rolle enn man ville gjøre i en kontekst der den faglige statusforskjellen ikke var så åpenbar. En tredje mulighet

er at veileder og student er så trygge på seg selv og hverandre at det ikke er behov for å legge skjul på en eventuell faglig usikkerhet og at denne derfor blir mer synlig enn den ville være i en annen relasjon.

Svakheter ved metoden

Informantene kommer fra mitt eget forskningsmiljø og det var derfor vanskelig å ha tilstrekkelig distanse til å vurdere situasjonen uten å være preget av et relativt godt kjennskap til begge personene.

Observasjon av ett møte er for lite til å gi et nyansert bilde av veiledningspraksisen til en bestemt veileder. I tillegg hadde veileder valgt den studenten som skulle være med, noe som også kan ha betydning for hvilken type relasjon som ble presentert.

Konklusjon

Dette veiledningsmøtet var i noen grad preget av undervisningsmodellen. Språkbruk og ordvalg gav indikasjoner på fortsettelse av skolerelasjoner mellom lærer og elev, asymmetri og avhengighet av veileder. Dette kunne synes overraskende ettersom studenten selv har mye ledererfaring og er vant til å jobbe selvstendig. På den andre siden var mye av samtalen preget av dialog gjennom støtte, bekreftelse, engasjement og gjensidige forventninger.

Erfaringen fra denne studien er at observasjon av andres veiledningspraksis og refleksjon om veiledning i relasjon til de tre modellene vil kunne øke bevisstheten om egen praksis og gi økt mulighet for å korrigere kursen mot et valgt ideal.

Referanser

Dysthe O (2003). Rettleiing av hovedfagsstudentar: undervisning, partnerskap eller lærlingskap? I J.I. Nergård og S. Nettet (Red), Den gjenstridige Edmund Edvardsen 60 år (s.163-174). Vallset: Oplandske Bokforlag.

Samara A (2004). Forskningsveiledning ved Uib – en kartlegging. Underveisrapport fra postdoktorprosjektet "Forskningsveiledning i ulike disiplinkontekster ved UiB". Rapport nr. 2-2004. ISSN 0808-596X.